

DOI: 10.61718/sgv64.01
УДК 327:395:94(100)

Ціватий Вячеслав Григорович

Кандидат історичних наук, доцент
Заслужений працівник освіти України
ORCID: 0000-0003-1505-7483

*Навчально-науковий інститут міжнародних відносин
Київський національний університет імені Тараса Шевченка
Наукове товариство історії дипломатії та міжнародних відносин
Дійсний член (академік) Української академії геополітики та геостратегії
Дійсний член Національної академії наук і мистецтв України*

МІЖНАРОДНО-ОСВІТНІЙ ПРОСТІР, ОСВІТНЯ ДИПЛОМАТІЯ І СТРАТЕГІЧНЕ ПЛАНУВАННЯ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ (РЕЗИЛЬЄНТНИЙ І СОЦІАЛЬНО-ГУМАНІТАРНИЙ ДОСВІД ДЛЯ УКРАЇНИ)

Концепт «Стратегічна резильєнтність» і «Освітня дипломатія» є важливими елементами сучасної моделі дипломатії провідних держав світу та України. Успішне та ефективне використання цього інструмента дипломатії забезпечує на практиці посилення та просування позитивного іміджу держави в умовах мондіалізованого світоустрою ХХІ століття та стратегічного розвитку регіональної дипломатії, ветеранської дипломатії та побратимської дипломатії [1].

Дипломатія поріднених міст у політико-публічному та освітньо-науковому просторі держав світу набуває особливої актуальності в умовах процесів глобалізації, регіоналізації та трансформації сучасної системи міжнародних відносин. Дипломатія поріднених міст має значний вплив на трансформаційні процеси сучасності у всіх регіонах світу, зокрема – на протокольну-етикетну практику взаємодії держав, міст-інституцій, на міжнародно-інституціональне закріплення й просування у світі позитивного іміджу держави [2].

У глобалізованому, інформаційному й кроскультуральному сучасному соціумі постають на порядку денному нові наукові проблеми, а науковці й дослідники, відповідно – пропонують свої інноваційні підходи для їх інституціонально-системного аналізу, обґрунтування, розв'язання та вирішення. Наукове обґрунтування й концептуалізація таких соціальних регуляторів сучасного світоустрою, як дипломатія, політика, право, етикет та державний протокол, освіта, наука – це новий перспективний напрям досліджень у сфері дипломатії, зовнішньої політики, міжнародних відносин, публічного управління, публічної служби та адміністрування, інституціональної історії, політики національної пам'яті, міжкультурної комунікації, юриспруденції, міжнародного права в умовах поліцентричного світоустрою ХХІ століття [3; 4, с. 851-862].

Завжди з великою приємністю й очікуванням нових професійних здобутків – відгукуюсь на запрошення колег щодо підвищення кваліфікації, стажування або наукової конференції. Концепти «Стратегічна автономія», «Стратегічна стійкість» і «Стратегічне планування» в умовах російсько-української війни по особливому звучать відлунням в аудиторії, коли працюєш зі здобувачами вищої освіти (мої навчальні курси: «Галузева дипломатія (Кризова дипломатія; Економічна дипломатія та ін.)», «Дипломатія регіонів і транскордонне співробітництво», «Зовнішня політика і дипломатія сучасної України», «Теорія і практика переговорів», «Теорія і практика дипломатії», «Стратегічне планування в дипломатії» та ін.). [4, с. 851-862; 5, с. 74-80].

Питання освітньої дипломатії, європейської стратегічної автономії та стратегічного планування є важливими складовими моїх навчальних дисциплін в історичній ретроспективі, сьогоденні та перспективі [6].

Новітні виклики та загрози європейській безпеці та стійкості є обов'язковими для усвідомлення студентством (спудеями) і пошук ними відповідних моделей їх вирішення через усвідомлення таких понять як: «стратегічне мислення», «стратегічна розвідка», «стратегічне бачення», «стратегічні цілі», «стратегічні рішення», «стратегія освіти» та ін. [7, с. 99-106].

В умовах сьогодення особливо актуалізується питання дослідження особливостей теорії та практики зовнішньої політики і публічної дипломатії Європейського Союзу, зокрема – практичної дипломатії у сфері освіти, національної безпеки, міжнародно-політичних переговорів, політичної комунікації, зовнішньополітичної іміджології в поліцентричному світі ХХІ століття [8, с. 73-78].

В умовах сьогодення, коли вирішується європейське майбутнє України, заклади вищої освіти стають потужними агентами змін у напрямі інституціоналізації й поширення європейських цінностей в українському суспільстві та українському менталітеті.

Фокусуючись на європейських цінностях як на фундаменті національної освітньої реформи, ми розглядаємо їх передусім як цінності в дії – невід’ємний компонент освітньо-наукової, навчальної й наукової діяльності, освітньої дипломатії, управління освітою, забезпечення її якості, студентського самоврядування тощо [9].

Європейські цінності в європейській та українській освіті базуються на принципах гуманізму, демократії та поваги до прав людини. Вони спрямовані на формування відповідального громадянина та розвиток вільної особистості.

Ключові європейські цінності в освітній сфері зорієнтовані на академічну свободу та автономію, рівний доступ та інклюзивність, критичне мислення, студентоцентроване навчання, демократичне врядування, доброчесність та професійну (корпоративну) етику, освіту впродовж життя (*Lifelong Learning*) та ін. [10, с. 38-43].

Упровадження європейських цінностей в університетах України у 2025 році базується на інтеграції фундаментальних принципів ЄС – людської гідності, свободи, демократії, рівності та верховенства права – у всі аспекти академічного життя [11; 12].

Ключові механізми впровадження європейських цінностей у вищій освіті у 2025-2026 роках – це академічна доброчесність та якість (*перехід до стандартів ESG (Standards and Guidelines for Quality Assurance in the EHEA) передбачає нетерпимість до плагіату та корупції*); інтеграція та упровадження в освітній процес спеціалізованих курсів, що фокусуються на європейській інтеграції в освіті та науці (*Жан Моне: модулі*); упровадження цінностей не лише через теорію, а й через управління процесами, студентське самоврядування та дизайн освітніх продуктів (*кроссекторальні підходи*); стимулювання академічної свободи та автономії; розвиток альянсів європейських університетів (*наприклад, мережа CIVIS*) для спільного вивчення політик ЄС та транснаціональної співпраці; цифровізація та інновації в освітньому процесі (*упровадження штучного інтелекту (ШІ), розвиток цифрових компетентностей*).

Стратегічний контекст і стратегія інтернаціоналізації КНУ імені Тараса Шевченка базується на європейських цінностях в освіті.

Інтернаціоналізація – це процес інтеграції міжнародного, міжкультурного та глобального вимірів у діяльність Університету.

Інтернаціоналізація є важливим чинником реформування вищої освіти, а в сучасних умовах – *запорукою сталості, економічної стійкості, резильєнтності, стратегічної стійкості та інституціонального розвитку Університету*. Стратегія інтернаціоналізації Київського національного університету імені Тараса Шевченка була ухвалена на засіданні Вченої ради 8 травня 2023 року та введена в дію наказом ректора від 10 травня 2023 року [3].

Інтернаціоналізація це – процес поширення діяльності Університету в міжнародному освітньому просторі; упровадження та інтегрування кращих міжнародних практик і досвіду з узгодженими тенденціями розвитку системи вищої освіти в освітній процес; наукові дослідження та процедури прийняття рішень щодо системи управління Університетом тощо.

Станом на січень 2026 року Кабінет Міністрів України оновив Стратегію розвитку вищої освіти, адаптуючи її до викликів війни та євроінтеграційних вимог. Вона орієнтована на створення конкурентоспроможної системи, повністю гармонізованої із Європейським простором вищої освіти (ЕНЕА).

Наукова розвідка щодо європейських цінностей в освіті, перш за все – полягає в поширенні історій успіху й кращих практик упровадження європейських ціннісно-орієнтованих підходів у закладах вищої освіти (ЗВО), так само, як і демонстрація та просування на міжакадемічному рівні – високого рівня міждисциплінарних і крос-секторальних теоретичних і практико орієнтованих досліджень, освітніх досягнень.

У листопаді 2025 року Європейська комісія оприлюднила Звіт по Україні в межах Пакета розширення ЄС 2025 року – одного з ключових документів, що визначає подальші кроки нашої держави на шляху до членства в Європейському Союзі.

У 2025 році Україна отримала найвищі за останні три роки оцінки прогресу у виконанні критеріїв членства. Єврокомісія відзначила, що країна демонструє послідовний рух у наближенні законодавства до норм ЄС. Позитивні оцінки отримав прогрес за напрямом, за які відповідальне Міністерство освіти і науки України – розділ 25 «Наука та дослідження» та розділ 26 «Освіта та культура» [12; 13].

Висновки. Європейські цінності в освіті – це не лише набір теоретичних знань, а й передусім створення середовища, де поважають гідність кожного здобувача вищої освіти.

Упровадження принципів академічної доброчесності, критичного мислення та інклюзії перетворює навчальний заклад на модель демократичного суспільства. Зрештою, головною метою такої освіти є виховання вільної та відповідальної особистості, здатної не лише конкурувати на ринку праці, а й захищати гуманістичні ідеали в глобалізованому світі XXI століття

Адаптація європейських стандартів освіти є ключовим етапом інтеграції України до європейського простору. Перехід від радянської авторитарної моделі до людиноцентризованого підходу дозволяє українській молоді стати частиною спільного культурного та наукового поля (наприклад, академічна мобільність).

Освіта, побудована на свободі вибору та взаємоповазі, стає найнадійнішим фундаментом для розбудови сучасної європейської держави (*офіційний сайт Erasmus+; стандарти на порталі Європейського простору вищої освіти (EHEA)*).

Європейські цінності в освіті – це динамічний процес, а не сталий результат. У світі, що постійно змінюється, саме освіта має навчити молодь толерантності, медіаграмотності та вмінню вести діалог.

Інвестуючи в ці цінності сьогодні, ми формуємо майбутнє, де конфлікти розв'язуються шляхом дискусій, а різноманітність і кроскультуральність вважаються не загрозою, а джерелом розвитку та інновацій.

Освітня дипломатія Європейського Союзу – це унікальна модель сучасної освіти як для саморозвитку,

1. Європейські цінності в українській освіті: виклики та перспективи: збірник матеріалів Міжнародної науково-практичної конференції (Запоріжжя, 28–29 травня 2021 року) / за ред. О. Тупахіної. Запоріжжя: Видавничий дім «Гельветика», 2021. 182 с.
2. Зміцнення спільних європейських цінностей через освіту: збірник тез доповідей за матеріалами III Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції (24 жовтня 2025 р., м. Запоріжжя). Запоріжжя: Вид-во МДПУ імені Богдана Хмельницького, 2025. 440 с.
3. Стратегія інтернаціоналізації Київського національного університету імені Тараса Шевченка. ухвалена на засіданні Вченої ради 8 травня 2023 року та введена в дію наказом ректора від 10 травня 2023 року. Київ, КНУ імені Тараса Шевченка, 2023. 8 с.
4. URL: <https://international.knu.ua/internacjonalizacziya/strategiya-internacjonalizacziyi-2/>
5. Ціватий В. Г. Стратегічне планування та інституціональний розвиток моделей дипломатії XXI століття. *Україна дипломатична: науковий щорічник*. 2024. Київ, 2024. Вип. XXV (25). С. 851-862.
6. Ціватий В. Г. Модель публічної дипломатії Європейського Союзу (ЄС) в умовах трансформації постбіполярного світоустрою XXI століття: інституціональний, міжкультурно-комунікативний і темпоральний виміри. *Європейська дипломатія у XXI столітті: Збірник наукових статей*. Харків: ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2023. С. 74–80.
7. Bassan F. Digital Platforms and Global Law. Edward Elgar Publishing, 2021. 168 p.
8. Ціватий В. Г. Дипломат і кризова дипломатія в умовах трансформації сучасної системи міжнародних відносин: теоретико-методологічний і практико-орієнтований дискурс. *Україна і світ: теоретичні та практичні аспекти діяльності у сфері міжнародних відносин*. Київ: Вид. центр КНУКіМ, 2024. С. 99-106.
9. Ціватий В. Г. Публічна дипломатія в Україні та світі: соціально-гуманітарний, міжнародно-політичний і практичний виміри зовнішньої політики у сфері культури (1991-2025 pp.). *Соціально-гуманітарні відносини в сучасній Україні: виклики та перспективи: колективна монографія Харків: СГ НТМ «Новий курс», 2025. Розділ 3 (3.2). С. 73-88.*
10. Ritzer G., Dean P. Globalization: Conceptualization, Origins, and History. 2nd Edition. Oxford, 2019. 606p.
11. Ціватий В. Стратегічне планування в дипломатії та регіональні особливості системного аналізу міжнародних відносин в умовах мондіалізованого світоустрою XXI століття: інституціональний і трансформаційний дискурс. *Гуманітарний корпус. Випуск 52*. Київ: ТОВ «НВП Інтерсервіс», 2024. С. 38-43.
12. Ціватий В. Г. Дипломатичний протокол, церемоніал та етикет міжнародної ввічливості. Київ, 2026. 396 с.
13. Гуменюк Б. І., Мартинов А. Ю. Футурологія міжнародних відносин. Київ: «Українські пропілеї», 2025. 376 с.
14. Етнополітична резильєнтність України. Аналітична доповідь / за ред. В. Котигоренка. Київ: Інститут політичних і етнонаціональних досліджень ім. І. Ф. Кураса НАН України, 2025. 52 с.